

ISSN 2523-4684
e-ISSN 2791-1241

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ХОРЕОГРАФИЯ АКАДЕМИЯСЫ
KAZAKH NATIONAL ACADEMY OF CHOREOGRAPHY
КАЗАХСКАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ
ХОРЕОГРАФИИ

Ғылыми
журналы

scientific
journal

научный
журнал

ARTS ACADEMY

4 (8) 2023

Желтоқсан 2023
Desember 2023
Декабрь 2023

2022 жылдың наурыз
айынан шыға бастады
published since March 2022
издается с марта 2022 года

жылына 4 рет шығады
published 4 times a year
выходит 4 раза в год

Астана қаласы
Астана city
город Астана

Редакциялық алқаның төрағасы

Асылмұратова А.А. - Қазақ ұлттық хореография академиясының ректоры, Ресей Федерациясының Халық әртісі, Ресей Федерациясы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты.

Редакциялық алқаның төрағасының орынбасары

Нүсіпжанова Б. Н. - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасының Еңбек сіңірген қайраткері.

Бас редактор

Толысбаева Ж.Ж. - филология ғылымдарының докторы, профессор.

Редакциялық алқа

Кульбекова А.К. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан);

Саитова Г.Ю. - өнертану кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген әртісі (Қазақстан);

Ізім Т.О. - өнертану кандидаты, профессор, ҚазССР-ның еңбек сіңірген әртісі (Қазақстан);

Жумасейтова Г.Т. - өнертану кандидаты, профессор (Қазақстан);

Казашка В. - PhD, қауымдастырылған профессор (Болгария);

Вейзанс Э. - PhD (Латвия);

Туляходжаева М.Т. - өнертану докторы, профессор (Өзбекстан);

Фомкин А.В. - педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент (Ресей);

Дзагания И. - филология ғылымдарының докторы, профессор (Грузия);

Таптыгова Е. - PhD (Әзірбайжан).

Жауапты редактор: **Жунусов С.К.**

Қазақ ұлттық хореография академиясының ғылыми журналы.

ISSN 2523-4684

e ISSN 2791-1241

Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінің мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін және желілік басылымды есепке қою туралы **02.02.2022 жылы берілген**

№ KZ77VPY00045494 куәлік.

Шығу жиілігі: жылына 4 рет

Тиражы: 300 дана

Редакция мекен-жайы: Астана қ., Ұлы Дала даңғылы, 9, 470 офис

Тел.: 8 (7172) 790-832

E-mail: artsballet01@gmail.com

© **Қазақ ұлттық хореография академиясы, 2023**

Chairman of the Editorial Board

Asylmuratova A. A.

- Rector of the Kazakh National Academy of Choreography, People's Artist of the Russian Federation, laureate of the State Prize of the Russian Federation.

Deputy Chairman of the Editorial Board

B.N. Nusipzhanova

- Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Honoured Worker of the Republic of Kazakhstan.

Editor-in-Chief

Zh.Zh. Tolysbaeva

- Doctor of Philology, Professor.

Editorial Board

A.K. Kulbekova

- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan);

G.Yu. Saitova

- Candidate of Art History, Professor, Honored Artist of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan);

T.O. Izim

- Candidate of Art History, Professor, Honored Artist of the Kazakh SSR (Kazakhstan);

G.T. Zhumaseitova

- Candidate of Art History, Professor, (Kazakhstan);

V. Kazashka

- PhD, Associate Professor (Bulgaria);

E. Veizans

- PhD (Latvia);

M.T. Tulyakhodzhayeva

- Doctor of Art History, Professor (Uzbekistan);

A.V. Fomkin

- Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Russia);

I. Dzagania

- Doctor of Philology, Professor (Georgia);

E. Tapygova

- PhD (Azerbaijan).

Executive editor: **Zhunossov S.K.**

Scientific journal of the Kazakh National Academy of Choreography

ISSN 2523-4684

e ISSN 2791-1241

Certificate of registration of a periodical, information agency and online publication of the Information Committee of the Ministry of Information and Public Development of the Republic of Kazakhstan **No. KZ77VPY00045494, issued 02.02.2022**

Frequency: 4 issues per year

Printing: 300 copies

Editorial Office: Astana city, Uly Dala avenue 9, 470 office

Phone: 8 (7172) 790-832

E-mail: artsballet01@gmail.com

© **Kazakh National Academy of Choreography, 2023**

Председатель редакционной коллегии

Асылмуратова А. А. - Ректор Казахской национальной академии хореографии, Народный артист Российской Федерации, лауреат Государственной премии Российской Федерации.

Заместитель председателя редакционной коллегии

Нусипжанова Б.Н. - кандидат педагогических наук, профессор, Заслуженный деятель Республики Казахстан.

Главный редактор

Толысбаева Ж.Ж. - доктор филологических наук, профессор.

Редакционная коллегия

Кульбекова А.К. - доктор педагогических наук, профессор (Казахстан);

Саитова Г.Ю. - кандидат искусствоведения, профессор, Заслуженная артистка Республики Казахстан (Казахстан);

Ізім Т.О. - кандидат искусствоведения, профессор, Заслуженный артист КазССР (Казахстан);

Жумасейтова Г.Т. - кандидат искусствоведения, профессор, (Казахстан);

Казашка В. - PhD, ассоциированный профессор (Болгария);

Вейзанс Э. - PhD (Латвия);

Туляходжаева М.Т. - доктор искусствоведения, профессор (Узбекистан);

Фомкин А.В. - кандидат педагогических наук, доцент (Россия);

Дзагания И. - доктор филологических наук, профессор (Грузия);

Таптыгова Т. - PhD (Азербайджан).

Ответственный редактор: **Жунусов С.К.**

Научный журнал Казахской национальной академии хореографии.

ISSN 2523-4684

e ISSN 2791-1241

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания Комитета информации Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан № **KZ77VPY00045494**, выданное **02.02.2022 г.**

Периодичность: 4 раза в год

Тираж: 300 экземпляров

Адрес редакции: г. Астана, пр. Ұлы Дала, 9, 470 офис.

Тел.: 8 (7172) 790-832

E-mail: artsballet01@gmail.com

© **Казахская национальная академия хореографии, 2023**

Б.К. Сақтағанов¹
Р.К. Досжан²
А.М. Мирзаев³

^{1,2,3}Қазақ ұлттық хореография академиясы
(Астана, Қазақстан)

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КОГНИТИВТІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУҒА КРЕАТИВТІ ОЙЛАУДЫҢ ЫҚПАЛЫ

Аннотация

Мақалада білім алушылардың когнитивтік қабілеттерін дамытуға креативті ойлаудың ықпалы туралы қарастырылады. Креативті ойлаудың білім алушылардың ой-өрісін кеңейтуге және мәдени тәжірибені байытуға ықпал ететіндігі және танымдық дамуға және тұлғаның зияткерлік деңгейін арттыруға әсері сөз болады. Білім алушылардың когнитивтік процестерін дамыту проблемасы білім алушыларды хореографиялық өнер құралдары арқылы дамыту сияқты кеңінен сипатталады.

Түйінді сөздер: білім беру, білім алушы, когнитивтік қабілет, креативті ойлау, қарым-қатынас, дамыту.

Б.К. Сақтағанов¹
Р.К. Досжан²
А.М. Мирзаев³

^{1,2,3}Казахская национальная академия хореографии
(Астана, Казахстан)

ВЛИЯНИЕ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ НА РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Аннотация

В статье рассматривается влияние креативного мышления на развитие познавательных способностей обучающихся. Речь идет о том, что креативное мышление способствует расширению кругозора обучающихся и обогащению культурного опыта и влияет на познавательное развитие и повышение интеллектуального уровня личности.

Проблема развития познавательных процессов обучающихся характеризуется так же широко, как и развитие обучающихся средствами хореографического искусства.

Ключевые слова: образование, обучающийся, когнитивные способности, креативное мышление, общение, развитие.

B.K. Saktaganov¹

R.K. Doszhan²

A.M. Mirzayev³

^{1,2,3}*Kazakh National Academy of Choreography
(Astana, Kazakhstan)*

THE INFLUENCE OF CREATIVE THINKING ON THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE ABILITIES OF STUDENTS

Annotation

The article discusses the influence of creative thinking on the development of cognitive abilities of students. We will talk about the fact that creative thinking contributes to the expansion of students' horizons and enrichment of cultural experience, as well as the impact on cognitive development and improving the intellectual level of the individual. The problem of the development of cognitive processes of students is characterized as widely as the development of students through the means of choreographic art.

Key words: education, learner, cognitive ability, creative thinking, communication, development.

Кіріспе. Креативті ойлау білім алушылардың когнитивтік қабілеттерін дамытуға маңызды ықпал етеді. Когнитивтік қабілеттер көру-кеңістіктік қабылдау, сыни ойлау, зейінді шоғырландыру, логикалық және абстрактілі ойлау, ақпаратты талдау және синтездеу дағдылары, «стандарттан тыс» ойлау және т.б. аспектілерді қамтиды.

Креативті ойлау кезінде білім алушылар өздерінің шектеулерін еңсеруге және стандартты емес шешімдер табуға мәжбүр, бұл олардан көптеген когнитивтік қабілеттерді пайдалануды талап етеді. Креативті ойлау ойлау икемділігін дамытуға, жеке қасиеттерге назар аударуға және зейінді

шоғырландырудың жоғары деңгейіне, ақпаратты ұйымдастыру және құрылымдау білігіне, сондай-ақ ақпаратты талдау және қайта топтастыру арқылы жаңа шешімдерді табуға ықпал етеді.

Бұдан басқа, креативті ойлау білім алушылардың ой-өрісін кеңейтуге және мәдени тәжірибені байытуға ықпал етеді, бұл да танымдық дамуға және тұлғаның зияткерлік деңгейін арттыруға оң әсер етеді.

Осылайша, креативті ойлау білім алушылардың ой-өрісін кеңейтуге және мәдени тәжірибені байытуға ықпал етеді, бұл да адамның танымдық дамуына және зияткерлік деңгейін арттыруға оң әсер етеді, бұл білім алушылардың өміріндегі креативтілік қызметтің маңыздылығын айқындайды.

Зерттеу әдістері. Мақалада креативті ойлауды зерттеу үшін кешенді зерттеу әдістері, салыстырмалы талдау, эмпирикалық әдіс қолданылады.

Тақырып бойынша әдебиеттерге шолу. Осы мақалада В. Богомолловтың [1], В.М. Величковскийдің [2], Д.Р. Андерсонның [3], Н.Е. Веракса, О.Р. Галимовтың [4] жұмыстары қолданылды.

Зерттеу нәтижесі. Креативті ойлаудың когнитивтік қабілеттерді дамытуға ықпалы проблемаларды шешу және мақсаттарға қол жеткізу үшін жаңа мүмкіндіктер ашуға мүмкіндік береді. Басқалардың байқамайтындарын көре алатын білім алушылар құбылыстар арасындағы жасырын байланыстар мен қарым-қатынастарды көре алады, сондай-ақ тапсырманың әдеттен тыс шешімін таба алады. Олар басқалардың көрмейтін жерлерін көріп, проблемаларды шешудің жаңа жолдарын іздей алады.

Бұндай білім алушылар күрделі мәселелерді талдауға, әртүрлі көзқарастарды қарауға және негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін сыни ойлау қабілетіне ие. Олар бастама жасау рухына ие және әдеттегіден тыс қалудан қорықпайды. Мұндай білім алушылар кез келген команданың немесе ұйымның құнды мүшесі бола алады, өйткені олар білім алу барысында өздерінің батылдығы мен креативтілігін көрсете алады.

Ерекше нәрсені көру қабілеті білім алушылардың белгілі бір элиталық қабатының құзыреті болып табылмайтынын атап өту маңызды. Егер біз әлемді ашық және әдеттегі көзқарастарымыз бен ұстанымдарымызды өзгертуге дайын болсақ, ол әрқайсымызға қолжетімді. Бұл табандылық пен шыдамдылықты, сондай-ақ өзінің ойлау қабілетінің ұдайы дамуын және білімнің жаңа салаларын білуді талап етеді. Бұл жолды бастау үшін өзіңіздің әдеттеріңізді өзгертіп, қазір көрінбейтін жаңа мүмкіндіктерге ашылғыңыз келеді [1].

Кез келген қызметте креативтілік элементі бар деген пікір бар, яғни оны орындауға жаңа, бірегей көзқарас сәті. Бұл жағдайда креативтілік элемент ретінде жұмыстың кез келген кезеңі – проблеманы қоядан іс-әрекетті орындаудың операциялық тәсілдерін іздестіруге дейін болуы мүмкін. Креативтілік жаңа, бірегей, мүмкін бұрын белгісіз шешімді іздеуге бағытталса, ол қызмет мәртебесіне ие болады және күрделі көп деңгейлі жүйені білдіреді. Осыған сәйкес креативтілікті зерттейтін психодиагностикалық тестілердің көпшілігі дивергенттік ойлау қабілетін анықтауға бағытталған. Ең танымал және кеңінен пайдаланылатын П.Торренс әзірлеген креативті ойлау тестілері болып табылады. Ғалымның пікірінше, адамның креативтілік мүмкіндіктері баланың интеллектуалдық даму деңгейіне қарағанда, оның болашақ жетістіктері туралы сенімдірек бағалауға мүмкіндік береді [2].

Қазақ қоғамының серпінді әлеуметтік-экономикалық дамуы жағдайында көп қырлы және креативті тұлғаны тәрбиелеу, дамыту процесі білім беру ұйымдары үшін ғана емес, сондай-ақ қосымша білім беру жүйесі үшін де өзекті болып табылады. Білім алушының жеке басын жетілдіруде когнитивтік процестерді дамыту проблемасы қоғамдық маңызға ие болады және өзекті болып табылады. Білім беру жүйесі отбасы, білім беру ұйымдары мен қоғам арасындағы байланыстырушы буын болып табылады. Білім алушылардың когнитивтік процестерін дамыту үшін барлық жағдайларға ие бола отырып, ол қоғамның жан-жақты дамыған креативті тұлғаны

дамытуға және тәрбиелеуге тапсырысын орындай алады [3].

Білім алушылардың когнитивтік процестерін дамыту проблемасы балаларды хореографиялық өнер құралдары арқылы дамыту сияқты кеңінен қаралады. Алайда, хореографиялық өнердің білім алушылардың когнитивтік процестеріне әсерін зерттеу елімізде әлі толық зерттеле қойған жоқ. Мақаланың жаңалығы мен өзектілігі осында жатыр.

Білім алушыларға білім беру қоғамдық қатынастардың өткені мен бүгінін, олардың өзара байланысын, адамдардың отбасындағы, қоғамдағы өзара қарым-қатынастарын танып-білуге; өз Отаны үшін мақтаныш сезімін қалыптастыруға, отбасындағы, жергілікті, өңірлік, ұлттық және жаһандық қауымдастықтағы өз орнын ұғуға; қазақстандық қоғамның құндылықтары мен жалпыадамзаттық құндылықтарды түсінуге; әр білім алушының өзінің табиғи қабілеттері мен шығармашылық әлеуетінің көзін ашуына; өз халқының және басқа да халықтардың мәдениетіне деген құрмет сезімін дамытуға, өз қылығы үшін жеке басы жауапкершілігін ұғынуына, басқа адамдардың сезімдерін түсінуге және бірге бөлісуге, адам мен қоршаған ортаға деген ізгілік қатынасын тәрбиелеуге бағытталған.

Алайда білім алушыларға қосымша білім беру білім беру ұйымдарында негізгі білімнің орнына айналмауы тиіс екенін атап өту қажет. Ол білім беру ұйымдарының бағдарламасын алмастыру емес, толықтыру керек. Бұдан басқа, шығармашылық қызмет бағытын таңдау кезінде әрбір білім алушының жеке ерекшеліктерін ескеру қажет. Әлеуметтік және экономикалық мәртебесіне қарамастан, барлық білім алушылар үшін қосымша білім беру қолжетімді болуы да маңызды.

Осылайша, білім алушыларға қосымша білім беру креативтілік әлеуетті, әлеуметтік бейімделуді және тұлғалық дамуды қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады. Ол әрбір білім алушының жеке қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып ұйымдастырылуы және барлық білім алушылар үшін қолжетімді болуы тиіс.

Білім алушылардың ойын қызметінде олардың қиялы, ойлауы, креативтілік қабілеті көрінеді. Олар түрлі рөлдерде өнер көрсетеді, өздерінің ойын сценарийлерін жасайды, жаңа ойындар мен ережелерді ойлап табады. Музыкалық-көркемдік қызмет сурет салу, мүсіндеу, аппликация, коллаждар және т.б. арқылы креативтілік қабілеттерді дамытуға мүмкіндік береді. Жұмыстың өзін құру ғана емес, оны бағалау, сондай-ақ шығармашылық үдерісте өз серіктестерімен өзара іс-қимыл жасау да маңызды.

Танымдық-зерттеу қызметі білім алушыларда талдау, жіктеу, пайымдау, қорытынды жасау білігін дамытуға мүмкіндік береді. Білім алушылар қоршаған ортаны зерттеуді, жаңалықтар жасауды, сұрақтар қоюды және оларға жауап іздеуді үйренеді [4].

Өнімді іс-әрекет нақты заттарды, жұмыс модельдерін, табиғи және жасанды материалдан жасалған бұйымдарды жасаудан тұрады. Бұл білім алушылардың креативтілігін дамытып қана қоймай, практикалық дағдыларды игеруге, командада жұмыс істеуді үйренуге көмектеседі.

Осылайша, білім алушылардың креативті іс-әрекеті олардың дамуының ажырамас бөлігі болып табылады. Ол креативтілік әлеуетті дамытуға, дағдыларды жетілдіруге және жаңа білім алуға көмектеседі. Ата-аналар мен педагогтар білім алушылардың креативті іс-әрекеті үшін жағдай жасауға, олардың шығармашылық жетістіктеріне оң баға беруге, сондай-ақ олардың шығармашылықтың жаңа нысандары мен түрлеріне қызығушылығын көтермелеуге тиіс.

Креативті ойлаудың когнитивтік қабілеттерді дамытуға елеулі ықпалы бар.

Біріншіден, креативтілік көп тапсырманы, зейінді шоғырландыруды және тез шешім қабылдауды талап етеді. Креативті жобамен жұмыс істегенде ақпаратты өңдеу, стандартты емес шешімдерді табу және жаңа идеялар жасау қажет. Бұл миды жаттықтырады және ес, зейін және креативтілік сияқты когнитивтік функцияларды жақсартуға көмектеседі.

Екіншіден, креативті ойлау жаңа білім мен тәжірибе іздеуге итермелейді. Жаңа пәндерді немесе

тақырыптарды зерттеу ой-өрісін кеңейтуге мүмкіндік береді, ал жаңа идеялар мен әдістермен эксперимент логикалық ойлауды және абстрактілі ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

Үшіншіден, креативтілік коммуникативтік дағдылардың экспрессиясы мен дамуына мүмкіндік береді. Шығармашылық жобамен жұмыс істеу басқа адамдармен қарым-қатынасты, бірлескен жұмысты және кері байланысты талап етеді. Бұл әлеуметтік дағдыларды дамытуға, ынтымақтасу қабілетін жақсартуға және адамдармен жақсы байланыс жасауға көмектеседі.

Қорытынды. Жалпы, креативті ойлау ойлау, есте сақтау және зейін сияқты когнитивтік қабілеттерді дамытудың пайдалы және тиімді тәсілі болып табылады. Ол сондай-ақ әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал етеді, ой-өрісін байытады және жеке басының маңыздылығын қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Богомолов В. Тестирование детей. – Ростов-на-дону, Феникс, 2005. – 347 с.
2. Величковский В.М. Современная когнитивная психология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2002. – 336 с.
3. Андерсон Д.Р. Когнитивная психология: учебное пособие. – 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 333 с.
4. Веракса Н.Е., Галимов О.Р. Познавательная исследовательская деятельность дошкольников. – М.: Мозаика – Синтез, 2016. – 80 с.

References:

1. Bogomolov V. *Testirovanie detej*. – Rostov-na-donu, Feniks, **2005**. – 347 s. (*In Russ.*)
2. Velichkovskij V.M. *Sovremennaja kognitivnaja psihologija*. – М.: Izd-vo Mosk. un-ta, **2002**. – 336 s. (*In Russ.*)
3. Anderson D.R. *Kognitivnaja psihologija: uchebnoe posobie*. – 5-e izd. – SPb.: Piter, **2002**. – 333 s. (*In Russ.*)
4. Veraksa N.E., Galimov O.R. *Poznavatel'no-issledovatel'skaja dejatel'nost' doshkol'nikov*. – М.: Mozaika – Sintez, **2016**. – 80 s. (*In Russ.*)